

Benjamin Black

FINS I TOT ELS MORTS

Traducció d'Eduard Castanyo

L'ECLECTICA

bromera

UN NOU CAS DE
QUIRKE

Un matí gloriós en ple juny, a en David Sinclair se li acudí que s'havia equivocat de feina. Tenia trenta-quatre anys ara; després de passar vuit anys preparant-se, feia cua per a la plaça de cap de servei d'autòpsies a l'Hospital de la Sagrada Família, per succeir el seu cap, en Quirke, que estava de baixa mèdica ampliada i, si existia la justícia, permanent. En aquells vuit anys, o això li semblava, no s'havia aturat ni una sola vegada per preguntar-se si de debò volia ser prosector. Ni tampoc recordava haver decidit, en els temps d'estudiant, que volgués passar la vida fent allò: llescant les panxes de cossos morts, retallant-ne les costelles i serrant-ne els estèrniums, amb els narius plens d'aquelles olors terribles, les mans gomoses de sang coagulada. Què era el que acostumava a dir en Quirke? *A baix entre els morts*. De debò aquell era un lloc on passar una vida?

La sala d'autòpsies era una caverna sense finestres al soterrani. Les bancades de fluorescents del sostre emetien un brum lleu i incessant que avui li produïa dolor a les temples. Sabia que a l'exterior lluïa el sol del matí. Tot de noies amb vestits de tirants passejaven per la vora del riu, i hi havia cignes a l'aigua, i onejaven banderes en la brisa tèbia, i al carrer Grafton es devia sentir aquella intensa olor bruna de grans de cafè torrant-se que sortia del portal obert de la Cafeteria Oriental Bewley, i els repartidors de diaris devien cridar els últims titulars, i es devia sentir el soroll de les ferradures dels cavalls sobre les llambordes, i els crits de les floristes a les parades. Estiu. Gentada. Vida.

El cos de la taula era el d'un home jove, vint-i-pocs, constitució lleugera. Estava molt cremat, i feia pudor de gasolina i de carn socarrimada. A primera llum del dia, aquell matí, al parc Phoenix, havien calgut tres membres dels bombers per extreure'l amb cura de

la desferra encara calenta d'un automòbil, un Wolseley, que s'havia estavellat contra un arbre just a tocar del camí principal que travessava el parc, i s'havia incendiat. Un entusiasta del ciclisme que havia sortit d'hora a fer la volta va trobar-se l'escena; en aquells moments el foc s'havia extingit, però s'alçava una columna de fum negre de sota la capota badada del cotxe.

Un suïcidi, segons el policia que havia arribat amb els homes de l'ambulància. L'any anterior hi havia hagut tres casos semblants de joves desesperats que deliberadament estavellaven el cotxe a gran velocitat contra elements altament resistents; l'atur creixia contínuament, i eren temps difícils per als joves. El policia mateix era jove, malgrat la seva actitud despreocupada. En Sinclair va suposar que aquell era el primer cadàver pel qual l'havien cridat, o segur que era el primer en aquell estat carbonitzat, la roba desapareguda, a banda d'uns quants parracs, la carn cruixent com la cansalada fregida, els globus oculars esclatant de les òrbites.

—Cap identificació? —havia preguntat en Sinclair.

El policia arronsà les espatlles mentre s'empenyia cap al clatell la gorra amb la visera negra i lluent. Tenia els cabells clars i les pestanyes rosses.

—Estem amb Trànsit, seguint-ne la matrícula. —Semblava que no podia apartar els ulls de l'entrecuix de l'home, i la cosa pansida que hi havia allà, com un ditet caragolat.— Pobre malparit —va dir—. Espero que quedés inconscient abans que comencés el foc.

—Sí —va dir en Sinclair.

Ara, al cap de dues hores, quan el policia ja feia molt que no hi era, en Sinclair era dret i contemplava amb el front arrufat el crani coriaci i socarrimat del mort, i la profunda fenedura sobre la templa esquerra.

Inconscient? Sí.

Semblava que els arbres de la carretera Ailesbury bateguessin sota el sol, unes grans masses bulboses de fulles que s'estremien dins d'una

penombra de calitja grisenca. En Quirke era a una banda de l'alta finestra de guillotina, contemplant el carrer des de dalt. Aquells dies hi havia moments en què el cervell li grinyolava i se li parava del tot, com un tren de vapor en aturar-se de nit, enmig del no-res. Sabia que no era possible no pensar, que la ment sempre estava activa, fins i tot dormint, per molt profund que fos el nivell del son, però al final d'aquells episodis en blanc, quan el pobre motor vell s'engegava una altra vegada, intentava tornar a les palpentes cap a aquell lloc obscur d'aturada i esbrinar què hi havia passat, sovint amb poc èxit.

En Philbin, l'especialista del cervell, havia dit que aquests darrers lapses probablement eren el resultat de la seva inacció i enervació generals, combinades amb la tensió nerviosa. Dit en unes altres paraules, va pensar en Quirke, estic sota pressió, i estic avorrit. Cal un especialista per identificar-ho, i tant.

Feia mesos que sofria al·lucinacions i el que posteriorment en Philbin anomenà *atacs d'absència*, abans que finalment es donés per vençut i anés a veure si es podia fer res pel seu estat. Llavors estava convençut que tenia un tumor cerebral, però en Philbin li va ensenyar les radiografies, que estaven netes. La suposició d'en Philbin era que hi havia una lesió al lòbul temporal, i d'aquí les absències mentals i les al·lucinacions momentànies. Probablement era una cicatriu vella, va dir en Philbin; tan vella, suposà en Quirke, com la lleugera coixesa que encara tenia de la salvatge pallissa que li van clavar un parell de pinxos a sou una nit d'hivern de feia nou anys. Com torna el passat per perseguir-nos.

—Descansi —va dir en Philbin mentre assentia saberudament—. Descansi i prou, intenti relaxar-se, aparti's dels assumptes difícils, i estarà fresc com un pèsol.

En Philbin tenia el cap llarg i estret, amb el cim com una corba lleugerament aplanada i lluent, talment un pa. Era calb del tot, però amb un serrell de cabells sospitosament negres —se'ls tenyia?— al darrere del crani. Quan acotava el cap, un petit rombe de llum

argentada lliscava sobre aquella volta pàl·lida i enllustrada, una estrella fugaç, tènue. Ell i en Quirke havien anat junts a la universitat, però no havien estat amics mai. En Quirke no era gaire de fer amics, ni tan sols en aquells temps passats.

–I la feina? –va preguntar en Quirke–. Quan puc tornar-hi?

En Philbin toquejà els papers de l'escriptori, la mirada vaga.

–Això ho haurem de veure més endavant. De moment, prengui-s'ho amb calma, com li he dit, i no begui.

Va fer el que li deien, s'ho va prendre amb calma, va descansar, i només bevia vi, i tan sols per sopar. Tenia unes píndoles que el feien dormir, i unes altres que el mantenien calmat quan estava despert. I així els dies anaven degotant, cadascun pràcticament igual que els altres. Se sentia com Robinson Crusoe, envellit a la seva illa.

En Mal, el seu germà adoptiu, i la muller d'en Mal, la Rose, li van insistir perquè s'instal·lés amb ells una temporada, per a la convalescència, i ell ho acceptà, a contracor. No es considerava un convalescent, però per altra banda sabia que no estava bé, tampoc. L'humor li oscil·lava com un pèndol defectuós: en un instant estava enfonsat en el desànim i tot seguit bullia d'impaciència per tornar al món, per tornar a la seva vida. Però quan pensava en l'hospital on havia treballat els últims vint anys, a la sala sense aire sota terra, el cor se li encongia.

Què faria si no tornava? Fins i tot a aquella distància gairebé podia sentir l'ajudant, en Sinclair, que es fregava les mans davant la perspectiva d'ocupar el seu lloc.

Sentia afecte per en Sinclair, d'una manera muda, però pels seus ous que no li permetria que li prengués la feina. No, s'ho agafaria amb temps, i un dia d'aquells pujaria en un taxi fins a l'hospital de la Sagrada Família i desfilaria avall per aquelles escales de marbre fins al laboratori. Penjaria el barret al penja-robes, seuria a la seva cadira, posaria els peus a l'escriptori i tornaria a entaforar fermament l'ajudant a la capsa.

Va sentir que la porta de darrere seu s'obria. No va tombar-se. Per les passes sabia qui era.

–Sembles un home plantat a la vora d’una cornisa i a punt de saltar –va dir la Rose.

Ara sí que va tombar-se. La Rose ja no era jove, però encara era una dona atractiva: esvelta, elegant, amb l’esquena recta, el somriure fresc i la mirada burleta. S’havien ficat al llit en una ocasió, només una, feia molt de temps. I ara estava casada amb en Mal. En Quirke encara el considerava l’emparellament més inversemblant. Però també era cert que per a en Quirke tots els emparellaments semblaven inversemblants.

La Rose va acostar-se i es quedà dreta al costat d’ell, a l’altra banda de la finestra, i junts van contemplar el carrer ample il·luminat pel sol.

–Què et sembla una passejada? –va dir ella, amb l’accent fumat; l’aspecte de dama sudista de la Rose no envelliria mai. En Quirke va fer que no. Ella va mirar-lo amb reprovació.– No surts prou –va dir–. No t’agafa mai claustrofòbia?

–Contínuament. Sobretot quan soc fora.

–Au, ves! –va fer ella, i es posà a riure.

Va travessar la sala fins a la llar de foc i tragué una cigarreta d’una capsula d’or moulu de la lleixa. En Quirke l’observava. Sempre havia sentit curiositat per la seva vida amb en Mal, i des que s’estava amb ells, el misteri era més impenetrable. Quan marit i muller estaven junts, per dinar, per exemple, o asseguts a la sala d’estar al vespre, parlaven amb el que a oïdes d’en Quirke eren expressions tenses, superficials, i semblava que no diguessin res mai. Concedint-los el benefici del dubte, pensava que potser era l’efecte de la casa i de l’ambient anquilosat: havia estat una ambaixada abans que en Mal i la Rose la compressin. I també hi havia la seva presència, que segur que havia de resultar cohibidora. Potser quan estaven junts, sols, es comportaven del tot diferent, d’una manera que en Quirke tot just podia començar a imaginar. Intentava no especular sobre què feien al llit. En Mal i la Rose abraçant-se, tots dos nus en la suor de la passió..., no, no podia imaginar-s’ho, senzillament

no podia. La perspectiva era massa grotesca, massa trista, i massa divertida.

–Com estàs avui? –va preguntar la Rose; era el que preguntava cada dia–. Veig que ja no et passeges mig matí amb aquella bata horrorosa.

–Horrorosa? Sempre m’havia pensat que em donava un cert aspecte de Noël Coward, no?

–No, Quirke, temo que no. El *cert aspecte* que et dona és el d’un vell alcohòlic eixugant-se..., o prenent la cura, com en dieu aquí.

La Rose no era de refrenar mai els cops que clavava.

–No és la beguda el problema que tinc aquesta vegada –va dir en Quirke–. Aquesta vegada em diuen que estic malalt.

–Au, tu no estàs pas malalt. La gent com nosaltres no té temps d’estar malalta, Quirke.

Ell va tombar-se cap a la finestra i el carrer una altra vegada. La Rose, fumant la cigarreta, s’estava dreta amb un braç plegat, i el contemplava amb una mirada afectuosament escèptica.

–Però, va, digues: com estàs, de debò?

–De debò, no ho sé. La meitat del temps sembla que tingui el cervell mort.

–I l’altra meitat?

Ell no va respondre de seguida. Es tragué les cigarretes i n’encengué una.

–Amb prou feines sembla que sigui viu –va dir–. Estic encallat, com si dins meu se m’hagués acabat la corda d’alguna cosa.

–El metge va dir que et posaràs bé, sí?

–Si t’he de ser sincer, no crec que sigui el dany del cervell, no crec que sigui aquest el problema. M’ha passat alguna cosa, alguna cosa... s’ha apagat.

–Potser hauries d’anar a algun lloc, de vacances.

Va mirar-la.

–Au, va, Rose –va dir–, va.

Burxada, va fer una pipada furiosa a la cigarreta i alçà la barbata i expel·lí enlaire un doll prim i ràpid de fum.

–Ets impossible, Quirke, ho saps?

–Tu em trobes a mi impossible? Pensa com és per a mi, que no em puc desempallegar de mi mateix.

La Rose picà amb el peu a terra, apunyalant amb el taló la catifa persa que trepitjava.

–Em fas perdre la paciència –va dir–. De vegades et clavaria una sacsejada.

–Em sap greu –va respondre ell–, volia ser graciós.

–Graciós? Tu? Si us plau, no t’hi esforcis.

Ell esbossà una petita reverència, per concedir-li el punt.

–No hauria d’haver-te permès que em persuadissis de venir a instal·lar-me aquí –va dir–. Ja sabia que no aniria bé..., per molt amable que fos la invitació, és clar –va afegir, no sense una vora esmolada d’ironia.

–Doncs per què vas acceptar?

–Perquè vas ser tu qui va demanar-m’ho.

Van apartar la mirada l’un de l’altre, i es quedaren en silenci. El passat que hi havia hagut entre ells dos es bellugà i llampà, com un peix en una bassa profunda, en penombra.

La Rose seia al braç d’una butaca de brocat, tenia el cendrer en equilibri sobre el genoll.

–En Mal és al jardí –va dir–, fent veure que és jardiner. Li has vist el barret nou per al sol? Fa que sembli una barreja entre un mosso xinès i un llum de peu. –Va fer una pausa i mirà al voltant amb el front arrufat en un gest d’impaciència.– Potser soc jo qui hauria d’anar-se’n de vacances. Agafem el cotxe, Quirke, només nosaltres, tu i jo, i tirem avall fins a... ai, no ho sé, Monte Carlo. Marràqueix. Timbuctú. –Va tornar a fer una pausa.– No et canses mai d’aquesta ciutat de mala mort, d’aquest país de mala mort?

Ell va fer una rialleta mentre s’emboïllava en fum de cigarreta.

–Contínuament.

–Doncs per què et quedes?

–No ho sé. Resulta que la meua vida va succeir aquí.

–Déu del Cel, Quirke, sempre has de parlar en passat, com si tot ja fos dat i beneït?

–O com si no hagués començat mai.

Ella va empeticir els ulls. Tenia una taca de pintallavis a l'extrem de la cigarreta.

–Què faries si ara m'acostés a tu i et digués que em besessis?

–Ell va tombar el cap lentament i se la quedà mirant.– I bé? –va preguntar, amb un estremiment irat.

En Quirke va tornar a mirar al carrer.

–L'última vegada que vaig ser a Sant Joan de la Creu, eixugant-me –va dir–, hi havia un home allà, no jove, sinó de la meua edat, i la seva muller venia a veure'l cada dia, cada dia, sens falta. Ella tampoc no era jove, una mica poc agraciada, una mica lirona, ja te la imagines. Eren una parella normal. Però cada vegada que ella entrava a la cafeteria, que era on anàvem tots per rebre les visites, la primera cosa que feia ella, cada vegada, era agafar-li la cara entre les mans i besar-lo, en plena boca, apassionadament, com si fossin una parella d'amants joves i no s'haguessin vist ni tocat des de feia setmanes.

Va acostar-se on seia ella i esclafà la punta de la cigarreta al cendrer del braç de la butaca que hi havia al costat de Rose.

–És una història molt bonica –va respondre tot alçant la mirada cap a ell; intentava no sonar enfadada, sinó malenconiosa.

–La cosa més estranya era l'efecte que tenia en la resta de nosaltres.

–Quin era?

–Ens sentíem incòmodes, una mica, i divertits, i burletes, ja ho saps, tot allò. Però el que més sentíem era tristor. Tan sols això, tristor. No hauria estat el cas si haguessin estat joves, i atractius: aleshores hauríem estat gelosos, suposo. Però no, estàvem tristos. –Va quedar-se dret al costat de la llar de foc, amb les mans a les butxaques, els ulls a la catifa.– El que vèiem en ells, penso,

en aquella parella de quaranta-i-tants, drets allà besant-se, era un recordatori de tot el que havíem perdut, o no havíem tingut mai: totes les possibilitats de la vida que ens passaven de llarg, que havíem deixat passar, sense tan sols estendre una mà per aturar-se, per agafar-nos-hi. No m'entenguis malament, no era una sensació poderosa, aquella tristor. Era com..., com un ble de boirina que el vent empenyia contra nosaltres en un dia de calor, que ens feia estremir un segon i ens deixava més freds del que estàvem abans. –Va quedar-se en silenci un moment.– Em sap greu, m'estic posant melodramàtic? De vegades sento el que dic i penso que deu ser algú altre qui diu aquestes coses. Potser el cervell se m'està desfent.

Va arrugar el front, insatisfet i empipat amb si mateix. La Rose va aixecar-se de la butaca, se li acostà, alçà una mà i la posà contra la galta d'ell. Ell no va alçar la mirada.

–Ai, Quirke –va dir ella en veu baixa, fent que no–, què en farem, de tu, pobre home?

Van trucar a la porta. La Rose va deixar la mà on era, acaroyant-lo, i va dir:

–Endavant.

Era la Maisie, la minyona, una noia d'ossos nus i cara rosada amb els cabells rojos. Va quedar-se'ls mirant un instant, tots dos drets junts allà davant la gran llar de foc de marbre, i aleshores ràpidament es recompongué la cara en una màscara inexpressiva.

–Hi ha una persona que ha vingut a veure el doctor Quirke, senyora –va dir.

La Rose per fi va deixar caure la mà de la galta d'en Quirke.

–Qui és, Maisie?

La Maisie va enrojolar-se i es mossegà el llavi.

–Ai, ho sento, senyora, m'he descuidat de preguntar-ho.

–Maisie, Maisie, Maisie –va dir la Rose amb to fatigat, tancà els ulls i sospirà–. T'ho he dit, t'ho he dit moltes vegades, ho has de preguntar sempre; si no, no sabrem qui és, i això podria resultar incòmode.

–Em sap greu, senyora.

La Rose va adreçar-se a en Quirke:

–Baixo?

–No, no –va respondre en Quirke–. Ja baixo jo.

En David Sinclair s'estava dret al rebedor. Duia uns pantalons arrugats de lli i un jersei de criquet sense mànigues sobre una camisa blanca una mica llardosa. Tenia els cabells molt negres, en ones suaus, i un ble li queia damunt de l'ull esquerre. Era el xicot de la Phoebe. La Phoebe era la filla d'en Quirke. En Quirke no sabia què implicava ser el seu xicot, i no volia fer especulacions més enllà dels afers de dormitori d'en Mal i la Rose. Voldria que en Sinclair no fes cua per a la seva feina. Feia que la relació entre ells ja de per si complicada ho fos encara més.

–Em sap greu presentar-me d'aquesta manera –va dir en Sinclair, i no feia gens de cara de saber-li greu–. No trobava el número de telèfon de la casa, i l'operadora no me'l volia donar.

–No passa res –va dir en Quirke–. Què hi ha?

En Sinclair va fer una llambregada al voltant, absorbint l'antiga taula del rebedor, el gran mirall daurat a sobre, la pota d'elefant eriçada de bastons de passeig, el Jack Yeats emmarcat a la paret, el discret i petit abstracte de Mainie Jellet en una alcova. En Quirke no tenia ni idea de quin era l'entorn social d'en Sinclair, a banda que era jueu, i que tenia família a Cork. El jersei de criquet tenia un toc de l'oligarquia protestant, i semblava un anacronisme. Els jueus jugaven a criquet? Potser el portava com una mena de broma irònica.

–Volia demanar-li consell –va dir en Sinclair. Sostenia un barret de palla atrotinat davant seu i se'n passava la vora per entre els dits.– Han portat un jove d'hora aquest matí. Ha estampat el cotxe contra un arbre al parc Phoenix, el cotxe s'ha encès. Suïcidi, pensa la policia. El cadàver està en força mal estat.

–Ha fet la *post mortem*? –va preguntar en Quirke.

En Sinclair assentí.

—Però hi ha una contusió al crani, just aquí. —I va donar-se un copet al lateral del cap, damunt l'orella esquerra.

—Sí? I?

—Hi ha ferides, també, profundes, al front, devia picar contra el volant quan el cotxe s'ha encastat a l'arbre. Probablement són el que ha degut matar-lo. Però el cop del parietal..., no ho sé.

—Què és el que no sap?

En Quirke se sentia gratificat en veure amb quina facilitat i rapidesa li havien tornat el to d'autoritat, la brusquedat, la lleugera insinuació d'impaciència senyorial. Si haves de manar, haves d'aprendre a ser actor.

—No veig com s'ho podia fer en l'accident —va dir en Sinclair—. Potser m'equivoco.

En Quirke es mirava el reflex, o el que podia veure'n, al mirall inclinat, l'espatlla i una orella, i el clatell negre i lluent d'en Sinclair. Era estrany, però cada vegada que mirava en un mirall, li semblava que sentia una mena de dring musical, un repic vidriós, llunyà i tènue. Va preguntar-se per què devia ser això. Parpellejà. De què parlaven, què deia? Aleshores va recordar-ho.

—Així doncs —va dir, adoptant una exhibició renovada d'energia—, hi ha una contusió al crani i vostè pensa que és sospitosa. Pensa que hi era abans que el cotxe s'estavellés..., que algú la hi va fer, que algú li va picar al cap i va deixar-lo inconscient?

En Sinclair arrugà el front, frunzí els llavis.

—No ho sé. És que... hi ha alguna cosa. Tinc una sensació. Probablement no és res. Però...

Si creguessis que no és res, va pensar en Quirke, irritat, no hauries fet tot aquest camí per parlar-me'n.

—Així doncs, què vol que faci? —va preguntar.

En Sinclair arrugà el front tot mirant-se les sabates.

—Pensava que potser podria venir, fer-hi una ullada, dir-me què en pensa.

Hi hagué un silenci. En Quirke va sentir una burxada de pànic, com si l'hagués tocat una flama. La idea de tornar a l'hospital, després de tant de temps d'estar-ne allunyat, li havia deixat la boca seca. Però com podia dir que no? Va fer una llarga mirada al seu ajudant, amb els ulls mig aclucats. De debò el jove volia la seva opinió, o potser comprovava si en Quirke tornaria mai a la feina, si tenia el camí lliure per reclamar la feina del seu cap?

–D'acord –va dir en Quirke–. Ha vingut en cotxe?

En Sinclair va fer que sí; no era la resposta que en Quirke volia sentir.

La Rose Griffin aparegué al replà de sobre, inclinada sobre la barana.

–Passa res? –va preguntar des de dalt.

–Sí –respongué en Quirke, brusc–. Surto. Torno d'aquí a una estona.

La Rose encara se'l mirava fixament quan van sortir i van tancar la porta de davant. En Quirke amb prou feines s'havia aventurat a sortir de la casa en els dos mesos que hi havia estat. La Rose, que no havia estat mare mai, se sentia com si acabés de veure el seu únic fill posant-se en camí en la primera etapa d'un viatge llarg i perillós.